

V Z P L A N U T Í

JOSEF CHALOUPKA

V Z P L A N U T Í

VERŠE
1920

VIDINA NOCI

Jak žena stepilá nesmírném pne se
s amforou měsíce na rameni:
ve zraku hvězdy tajemných září,
ve tváři rysy tisíců tváří,
v amfoře smrtelné omámení.

Blíží se v postoji biblickém němá,
přichází utišit žízeň tvoji:
prahneš-li těžce, smíš dopít na dno
a vděku nechce, och, ji tak snadno
vzdech z prsou poslední uspokojí.

Jsou nebesa modře vyčalouněný
harém.

Ó kindžale měsíční!

Mé oči
se třesou, má víčka
jak motýli opilí!

Dole
je ticho,
jak měla by puknouťi zem!

K nebi
nepluj,
měsíc by ňadro tvé probodl kindžalem.

V strašlivém vidění se hnuly ke mně hory,
tajemné hlasy volaly,
řvaly propasti,
hory se plížily ke mně,
ostrovy stoupaly ze dna moří —
Hlas tisíciletého mlčení zaštkal:
„Tvoř z nás, jsi Bohem vyvolený!”

V těhotných bocích skal spaly tvary,
v sen spící hmoty ponořeny,
v ložiskách mramoru těla příštích žen.
Doutnala srdce milionů pod gigantů věčným
sněhem,
všechna horstva zmítaná křečí
chtěla růst, dýchat a žít.

Tma zněla,
hora za horou zvučela nocí jak rozhoupaný
zvon.

Růst
výš a výš
nad vůli Boha,
žít nad krásu zániku dní a květin,
nad krásu mizivou světél a par,
ach, pod tvým dlátem rozkoší se chvěti
měněný v nesmrtelno... !

Slyšel jsem
 hlasy prokletí,
 pýchy
 a kvílící žal,
 hlas dětí narozených, jimž zjevuje se smrt.
 Chvěl jsem se osykou, travinami,
 nesmírnou bázní
 v hukotu hor.

Štkala podmoří dlážděná mrtvolami,
 nad hlavou
 praskala nebesa
 v požáru hvězd.

Bolest tisíců pronikala ke mně,
 sten loktů zadržující duši mrtvé ženy,
 zřel jsem prostory, zem', vody, hrůzou
 přeplněny
 uzřel jsem smrt.

Nade mnou úpí věčná noc,
 v hor útesy tesám vidinu své hrůzy :
 skálu nad hrobem —
 v tlamě plné červů se svíjí
 tělo Evy,
 Bůh vztyčený nad propastí hrobů
 sám —
 zkamenělý úděsem.

Na věžích hodiny zpívají,
 na dláždění tančí sny.
 Stromy se v aleji podpírají,
 znavené,
 náměsíční.

Ach,
 příliš jsou veliké,
 úzký je portál.

Větve u oken
 sní o zjevení I
 Vše setřeno,

nápisy,
 plakáty.

Vše září v chladném plameni.
 Na srdcích mrtvých
 tančí sen stenající.
 Věže zpívají.

ZPĚV PŮLNOČNÍ

Sám tichem zmámený

jsem bloudil temnem lesů.

Na hrotech borovic se jiskřil chorál hvězd.

Smích noci koupal se v dravém toku bystřin,
sen země mlhami se rozprostřel v mých snech
a tančil, chvěl se v stříbrných travách,
v snu květín, křů a zemdlené zvěře
tak lidsky hovořil, tak vroucně zpíval
a spíjel mne.

Sen tušil zvěře sen, jež stulena v tmách spala,
vzdech výšku větvoví, již strom v snu vzpíal.
Vše z ticha závějí toužilo k hlasům,
ve výšky úžasné, kde hvězdný chorál
své krédo vášnivé tmě vyznával.

Šly hloubkou propastí v tmách rozzpávané hlasy.
A tichem vztyčený šel věčnem les
a dávno práchnivá tmou putovala srdce
a dlouze šeptala o cestách trvajících
tisíce leť.

Noc mluvila a vzníceny pěly
travin jazyky, strom naslouchal, úžasem chvěl
se keř,

hloubka k hloubce zpívala a ticho pělo tichu.
Na věcech položeny slyšely ruce
bít uvnitř srdce ukryté.

Bil mízy puls, vzdech ve tmách vzedmul hory,
a slyšel jsem bít, zpívat srdce své,
jež stejný sen a touhu pochopilo
a tiše splynulo v zpěv věcí v tmě.

Ve výškách kosmický sní ticha prostor,
tu země dlaň a srdce rudý list
se třese bouří, v nás zápas dosud vichří
a srdce krvavé si žádá klid, ó klid!

V kosmu vítězstvím opilé tančí hvězdy.
Kdo zvítězil, nám výška neodpoví,
nechť ústy tisíců, jež žijí, přijdou
tmy ptá se zem'. Boj v nitru tvém,
boj poslední, když vesmír vybojován,
kdo v nitru člověka
stane se vítězem ?

Já slyšel propasti, v tmách rozzpávané hlasy
a láskou vztyčený šel věčnem les.
Jsi, budeš — pěla zpráchnivělá srdce,
v snech věčno zpívalo o cestách věků:
Dnes, zítra, pozítří, dnes, věčně dnes...

Spí země pod krutou něhou nebe
 a měsíc
 jak houba plná octa
 ke Kristům na rozcestích se níží.
 S tichem vlaje v dálku
 píseň cest a smilování boží.
 Tu srdce zvolna zarůstá skalami
 a očí touhu svírá horizont
 a snyjsou rozpáleny na ohništích hvězd.
 Kraj ticha. Hluboce v tvé nitro
 měsíční houba se níží
 a plna hořkosti
 Kristům na rozcestích
 zvolna se dává vypíjet.

Tak divě nikdy se neloučil
 podzimní den s krajem naším.
 Chce vítr zvěděti co jsem žil,
 po jejím jméně ptá se kvíl,
 v odpověď lampu svou sháším.
 Chci ve tmě sfajen a nezřen a sám,
 odpověď dáti strži a tmám.

Zda čekám, vracím se, odcházím,
 zda sám jdu, či ji provázím,
 zda ona tiskne dítě či žal,
 zda můj zrak vlhl, či se smál,
 zda cestou zemdlela v loktu mém —
 nechci mít poznáno podzimem.

Nechám tmou bolest svou vítězně vlát,
 vichřicí bouřlivou přfliš,
 nechci být soucitem cizích jat,
 nechci, nechci se zpovídat,
 i tobě, větvi, jež plachá se chýlíš.

Zda velké štěstí drásá a plení,
 zvěděti nesmí vichor v mém snění,
 inkognito,
 chce býti mrtvo, co dychtěno a žito!

Nepoznán, silentou chvílí,
nechci, byvichřice zřela
a v skřípání stěžňů a korouhví pěla,
že nebylo třeba té vášně a síly,
by shasla krása, již dodnes jsme žili.

M O D L I T B A

Než víčka sklopíš zraky vznes,
nad věže, v prostor, do nebes,
kde nad rumišť mrtvých chvíl,
nad klid, kde život zápasil,
v tmě vyšly hvězdy hořící,
by vášeň snů a touhu těl,
jíž vypět den a vyřknout chtěl,
nad tichem přišly dořící.
A skrytý slouchej potají
čím volají, čím volají,
čím den tvůj slavně zníti měl,
čím nevyzněl, čím nevyzněl,
jak dozpíván je hvězdami,
jež dávají tvé cestě sviť,
že vroucně můžeš vyslovit:
„Ty živote náš nad námi!“

N E M O C N I C E

v pokoji číslo třicet tři
sedm bílých lůžek,
lampa,
dva mrtví.

Šest oken
v mé světnici.
Šest oken v mé mysli, mých prsou a očích
dýchá večerním modrem.
Dvěře
jsou bolestnou konvulsí mých trpících údů,
rozkvétají náhle
každým otevřením.
Jsou společnou ranou
každému z nás v snění řeřavíci,
víme,
že k schodišti vedou,
v zahradu jarní,
se zrakem čtverhranným zevlují na ulici.
Jsou rámem
pro neměnný repertoár,
jsou krásné jak křídlo ptáka nad našimi sny,
v zavřených dveřích,
(tak dlouho nikdo nepřichází!),
celé hodiny
úpí zrak
přiskřípnutý.
Ve třetím poschodí
dvěře na levo,
v bílém pokoji šest oken,

z těch šedesáti, jež v ulici zevlují,

SNÍMÁNÍ S KŘÍŽE

Kříž dřevěný, dřevěný kříž,
rozpíná náruč snad na konci světa.
Hladovým očím
čtvrtí nebesa.

Plameny sytíme — zuří naším hladem,
chvějí se námi,
jsme krutí a zlí.

Plameny
pohltily
zahrádky, půl vsi,
zahrady, vrata,
celou vesnici.

I kříž jsme vytrhli pevně vzrostlý
v zemi a běli dne.
Zítřka kde pohledu loutna spočine?
Tma večera
bez kříže
děsí.

A v noci bezbožně Krista jsme sňali,
noc plátna hořící

Co počítí?
Kam Tělo uložíme?
Země mrtvolami studí,

na vlnách mrtví jak ryby němí,
na větvích Krista proklíná oběšený.

Pane, kam půjdeš?
Noc mrazí,
doupat nenajdeš, studí náš plamen.
Chlebem se staň,
svým nitrem Tě pohostíme.
Amen.

Nasťenko, neplač, pláčí bílé břízy,
 Zinido, neštkej, v brázdě nebe spí,
 nesvírej prstíčky drobné,
 vždyť hroudy
 jak pěstě žár nebe svírají.

Kde je tak zemi blizoučko nebe,
 kde tolik modra řeky pohltí?
 Slyším jen zpěv. — Báně kostelů
 nadmuty jak volata holubů,
 šat bílý vzedmut vlá
 na polích.

Tak tě vidím, má země, jar lačná,
 nezastrou mlhy,
 neskryje vichor
 tvůj svatý, přesvatý obraz tvůj.
 Na nebi putuje slunce
 a dole
 vrůstá a k výši se tyčí
 člověk, rádlo a kůň.

Země se chvěje, jak těla v loži
 hroudy se zvracejí rozkoší,
 či třeští pod rádlem zbrocená těla,
 krev stříká proudem a trosky měst hřmí —
 Jde oráč odvěků. Země širá
 a něha vánku sní, šeptá: „Mír“

PROCITNUTÍ

Ještě přízraky a sny šerem vlají,
ve spících domech slyšíš ozvěnu ticha skal.
Žal rosy jiskřící,
jež s hvězdami se loučí,
září v oknech,
jak spících ptáků hlas začaroval lesy,
dech sirén spících
město obepial.

Sladké řnuří zachvívá všemi věcmi,
jak tělem,
když víčka jsou proniknuta blízkým
polibkem.

Vlají záclony, vše touží v leť,
rozptáčené větve,
procitnout touží,
procitnout v světle
a šumí vášnivě
hladem po životě.

Jaký útok náhle z prava, leva,
vír, tisíce polibků,
oh, jaký tlak!
Procitlý zmaten chce křídlo pozvednouti.

Jsem motýl,
květina,
chci do oblak!

Chci křídla snu,
ta procitnutím mizí,
a vjitru slyšet chejich dravý tep,
jak letem říší snů,
tak v bdění,
chci křídel šuměním se opájet.

A vířit s ptáky, vířitjitřním modrem
a stržen vichřicí
chci s rozkoší se bít,
křídly vzrůstajícími do nezměrná pocitem
žití,

o kořist nahou,
smyslům rozestřenou,
v rodící se den
chci s živly zápasit!

V jitřní azur vytančí
jiskřivý hlas skřivánčí.

V jasu pěje arie,
když pluh se v zemi zaryje.

Láskou zní a osvěží,
že tančí svaly v otěži.

V dvojzpěv srdce navyká.
Slyš lásky k zemi slavíka!

Dva pějí. Kdo je původce,
že pluh se zaryl hluboce?

Trh plane
jitrem zažehnutý!
Ostrůvky květin
větrem jsou celovány.
Ovoce v ošatkách
voní,
šelestí papíry
prosáklé krví.
Horečky rudé,
planoucí v asociaci!
Požáry ukryté
v nachové pokožce ovoce!
Pahorky hroznů,
dráždicí
jezírka slin!
A posléze vy,
výklady krásné,
blokády skla,
září
pronikání!
Zamrzlé hladiny,
vzdálená podmořská dna,
váš slyším hlas,
vášnivý hlas,
jasný,
inspirující!

Syt horské závratí sešel jsem šerem
v údolí tichý
a vábící klín.

Lákala láska mé zmrazené nitro,
či srdce ovinul
chat stoupající dým?

Po teple lidském jsem zatoužil prudce,
po něže pohledů a zvuku slov,
po setkání s jedincem na stezce horské,
po milenců dvojici, po hloučku pějících
cítíl jsem dychťivost.

Skály jak živoucí v nitru mi vřely
svou dávnou vášní a vzplanutím,
hřměla v nich vůle:
tvořit a žít.

Ve skalách vyhřměla, dnes hučí městy,
vše vteřinou a vzrůstá stoletím.

Zrak loučí se. Vesnice nad stržemi
jak mláďata sytá mléka oblaků.

Usmíření, klid. A v dálce
svítí amfiteatr práce
a davy vlní se vstříc nové proměně,
z propasti hrůz k novým zázrakům.

Zrak vlhne. Údolí, cesty
a bílé dvorce jak v ústech šťastných
smíchem blýskající chrup.

Ve výšce štítů hor hruď nebe drásají,
jich obraz utonul v řeky zrcadle,
jež šeptá sen věčných odchodů.

Zaniká řeka a v dálce šumí duše,
šelestí nitra a v davu proudění
jak obraz v řece, hlas hor v nitrech zní.
Je sladko sestoupit s výšek,
být zmražen věčnem,
v šum niter žhavý, v srdcí přílivy.

R O V I N A

Jdeš důvěřivá v dálku,
širá země,
a sladce naivní víra tvá.
Nač vzkypění hor? Nač výšky,
když na obzoru let v náruč nebesa?

Jsi pokorná, či pýchou je tvůj klid
a člověk má tvou passivitu, je rab,
či kajícík,
strom v polích je asketou,
či krédem vůle tvé?
Však i ty, epicky klidná,
vztyčuješ horstva,
obilí, hory, ovoce.

Tvá výšin vichřice třeští ostřicemi
a v plném tvaru melounů
je hrdosti tvé dech.
Zde i slunce nachází své určení
a smysl,
na chvějivých plochách v žáru zlata,
se zmítá věčno radostné
na vlnách rozkoše.

Tvou píseň ohnivou chce dálka sevřít,
hlas ptáků vyšlet,
hrud' lidská vdechnout
tvou píseň bez hranic, tvoubezdnou závrať.
Vznět, vytrysklý jen z hrsti klasů, tvoří
prostor nesmírný, ach prostor nový
do hlubin rostoucí, v dál, do neznáma.

ZRCADLENÁ CHVÍLE

Svět širý vlní se

zneklidnělý větrem.

Denjak haluz těžká, přetížená smíchem

sklání se mdle nad vodou.

Nebesa modrá, oblaka rozesněná

zrcadlená v řece

nám plynou u nohou.

Vzpomeň bílé lodičky,

té útlé krasavice,

a vzpomeň vln, hladiny rozechvěné!

Rukou chvěje láska, ruka vesly,

mou láskou, úzkostí jsou vlny rozčeřeny.

To není děsni modrá hrůza vody,

již tížil by němý obraz hor.

Tančící vlny omámené vesly

mou bolest strhují a hmotnost mou.

Loď plyne v snách, jak list schoulený v tichu,

jak snítka, na níž zní srdcí pták.

Má rozkoš vznícená přešla

v zdvih vesel

a jejich pád.

Jako tvé mlčení

mne zčarovala řeka,

jak ticho milostné, jež jarem voní,

jak duše tvá,

v níž chví se nebe,

vzrušené vzpomínkou na lásku moji.

Chvěla se průsvitná jak záhyb tvých sukni,

jak teplé kadeře, za jitra česané,

kadeře vznícené, v nichž hřeben sluncem

zvóní,

jež s tichem svítání a zpěvem ptáků

jsi v účes zapletla.

Teď řeka tvým vlasem mi voní,

tiše jak haluz kvetoucí nad vodou voní den...

Cos světlem je, (tvé ruce), a cos stínem

a snítkou kvetoucí červeným úsměvem.

Sní tiše řeka,

sní naše srdce.

Veliké chvění jde prostorem.

Znáš, milá, krásu apostrof?
Vyplujeme na ostrov.

Znáš, milá, vášeň letních dní,
krásu cesty svatební?

Je nejkrásnější pás, zda víš,
rovník, jímž se ovjíš.

A datle vzbudí nejvíc slin,
zabaleny v palem stín.

Pojď, jízda naše počíná.
Odjezd v osm, u kina.

Churavý k holi vroucně hovoří:
„Jsi dálka, jsi ruce na dosah,
rašící prut zítřků nadějí,
když oknem vdechuji kvetoucí sad.
Jsi slibem milenky, útěchou sestry,
šeptáš mi v cestách, milostná.

Snad zítra vyjdem již v kvetoucí den,
řící všem věcem, že žiji,
že ony jsou a naše láska s nimi.
Holi má radostná, motýly splášíš,
cestou se dotkneš mostů zvonících.
Hadi cest před tebou poběží v dálku,
stromy v lese jak stádo poženem
se stráně. Pozítří!

Ty tiše bzučíš cestám v mé jizbě,
ty flétna hadů, flétna cest,
z dálky se plíží hroznýši silnic —
šustí cestičky, obilím chřestí —
zelezem řinčí chodníky města —
a všechny k tanci tvůj fascinuje zpěv.

Utišíš, skolébáš nářek údů
ajdeme na cesty v snech.
Po stepích,
horách a džunglemi,
při řevu moříjdeme po palubě.
Vid, holi pějící, snad zítra půjdem již
s milou mou do Lužánek?

PODRZIMNÍMU SLUNCI

Je sladké, klidné, slunce mých dní,
snící zář, tichá, podzimní,
jež tiše sklání se k starcům a dětem,
drobí jim lásku svou ve štěrku.
Zrazeno vším, chce prchnout' před světem,
do skulin, když štve ještěřku.

Já tebe, záři, nezradil,
neb žhavě vzpomínám jarních chvil,
kdy na pleť, jíž dotknout ret se bál,
lesk tvůj chvějivý vroucně plál.
Rci mi, zda zřelo jsi nedělní cestu,
dav lesem voněl, jda k schládlému městu.
Zda víš, odkud se vrací? —
Ze společných, ptáků, lesů, vod, skal
pro slunce mroucí marných demonstrací.

Vzduch byl pln milosti, září tvou čist,
modrý jak slovo naděje.
Dnes lásku uhaslou mrtvý list
ušepťá, tichem zavěje.
Kde vášeň dní a kde hudba cest,
kde vůně mámivé, kde závrť jest,
oh, kde jsou žáru závrťi?
Dnes chci tě slunce mnou zahřátí.

Vím, přijmeš dík ťebou zrozených dětí.
Tvé záře chvějí se na drahé pleti,
rtem vzplanou skvěle a prudce,
na šji nahé a dychtivé ruce
pocítí vášně ohnivý vděk.
Zas pálí záře tvá, sálá a žehne,
ve chvíli intimní, ve chvíli zpěvné,
žár záři podzimní vrací náš polibek.

O B S A H :

Vidina noci	5
Bázeň	6
Michelangelo	7
Noc	9
Zpěv půlnoční	10
Krajina	12
Odpověď	13
Modlitba	15
Nemocnice	16
Snímání s kříže	18
Rusko	20
Procitnutí	22
Skřivánek	24
Trh	25
Návrat z hor	26
Rovina	28
Zrcadlená chvíle	30
Výzva chudého	32
Muž s holí	33
Podzimnímu slunci	35

Kniha vyšla nákladem
„Vydavatelského družstva Mor. Sl. Revue“
v Brně roku 1920.
Upravil akad. malíř Podešva.
Vytiskla knihtiskárna
Františka Obziny ve Vyškově